

SITUAȚIA DE PE FRONT, ASPECTE ALE RELAȚIILOR CU SOVNARKOM ȘI ACȚIUNEA MILITARĂ A ROMÂNIEI ÎN BASARABIA (1918)

Hadrian Gorun*

Abstract: Romania's situation worsened more and more due to the armistice signed by Soviet Russia with the Central Empires in Brest-Litovsk, at the beginning of December 1917. This armistice placed Romania in a desperate situation as it was going to be surrounded almost only by hostile forces. We must perceive the Romanian armistice of Focșani (signed in December 9, 1917) as a natural and unhappy consequence of Russian armistice, because Russian and Romanian fronts were closely related. In other words, the Romanian front was a part of the Eastern front. If Russia had left the war, Romania would not have been able to keep up the front alone, using only its own army. Since the fall of 1917, the Soviet authorities have intercepted and confiscated all war materials and ammunition destined to Romania.

At the end of 1917 and beginning of 1918, the Western Allies attempted to create a military resistance centre in South Russia. The reorganized Romanian army had to be the piece of resistance in this project. Actually we share American historian Glenn E. Torrey's point of view. He categorically stated that the sine qua non condition for the success of this plan was the stability of the situation in Bessarabia. This region enjoyed an important strategic position. It was situated at the back of the front and housed the provisions and weapons storages. But unfortunately, as Ion I.C. Brătianu feared, because of the Russian soldiers who marched to the East, the turmoil and disorder from Moldavia passed to the territory between Prut and Nistru.

Keywords: Bessarabia, Romania, Central Powers, armistice, separate peace, the Bolsheviks.

La cumpăna anilor 1917-1918, situația Regatului României era mai mult decât neliniștitoare. De la o zi la alta, descompunerea frontului rus genera imposibilitatea menținerii frontului românesc. Propaganda pacifistă acaparase trupele ruse de pe teritoriul Moldovei încă din primăvara anului 1917, amplificându-se în cursul verii. Ea s-a generalizat în urma victoriei revoluției din 25 octombrie/7 noiembrie. Soldații ruși, seduși de utopia bolșevică, păraseau precipitați câmpul de bătălie¹.

---

*Conferențiar univ. dr. hab., Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Departamentul de Litere, Științe ale Educației și Relații Internaționale, email: hadriangorun_79@yahoo.com.

¹Textul de față reprezintă o versiune în limba română a studiului publicat în Dumitru Preda (ed.), *The XXth Century. Between War and Peace. Romania in the Turmoil of History/Secolul XX. Între război și pace. România în tumultul istoriei/ Le XXe siècle. Entre la guerre et la paix. La Roumanie dans la tourmente de l'histoire*, Editura Cavallioti, București, 2022, Comisia Română de Istorie a Relațiilor Internaționale, Volume published on the occasion of the XXIIIrd International Congress of Historical Sciences in Poznan, p. 35-42. A se vedea și Hadrian Gorun, *Relații politico-diplomatice și militare ale României cu Franța în primul război mondial*, Editura Argonaut, Cluj-

Întrucât frontul românesc era indisolubil legat de cel rus, ca parte integrantă a frontului răsăritean, armistițiul încheiat de Rusia sovietică cu Puterile Centrale, la Brest-Litovsk, în 5 decembrie 1917, a antrenat în mod inevitabil armistițiul de la Focșani. Actul semnat la 9 decembrie a consfințit încetarea ostilităților de către România. Ulterior, tratatul de pace al Rusiei, de la Brest-Litovsk, din 3 martie 1918, va determina, logic, încheierea păcii de la București (24 aprilie/7 mai 1918) de către guvernul Alexandru Marghiloman. Defecțiunea rusă a plasat Regatul român într-o ipostază cu totul ingrată. România va rămâne singurul aliat al Antantei din Europa de Est. Armata română era obligată să înfrunte de una singură forțele militare net superioare ale Puterilor Centrale. Ieșirea Rusiei din război a afectat ireversibil aprovizionarea armatei regale cu provizii și materiale de război. Toate livrările din partea Aliților erau interceptate și însușite fraudulos de către Sovnarkom.

Deși situația României era foarte dificilă, însăși existența statală, deja extrem de precară, fiind serios periclitată în condițiile unei rezistențe prelungite până la limita suportabilului, puterile Antantei s-au opus până în ultima clipă încheierii păcii separate. Aliții au solicitat expres în mai multe rânduri eforturi militare incomensurabile și aproape de neconceput. Istoricul nord-american Glenn E. Torrey aprecia cu îndreptățire că armata regală română se constituia, din perspectiva puterilor aliate, într-un nucleu al unei coaliții antibolșevice menite să continue războiul în Rusia meridională. Coaliția preconizată avea să cuprindă deopotrivă și Ucraina, cazacii de pe Don aflați sub comanda lui Alexei Kaledin și unele formațiuni militare ruse încă loiale țarismului². Coordonatorul planului a fost desemnat generalul Henri-Mathias Berthelot, comandantul Misiunii militare franceze din România, în pofida scepticismului afișat. Stabilitatea situației din Basarabia era o condiție sine qua non a succesului proiectului. Teritoriul dintre Prut și Nistru era un veritabil pivot geopolitic, deoarece se afla în zona din spatele frontului, oferind acces la provizii și la depozitele de armament. Basarabia reprezenta totodată locul cel mai potrivit pentru refugiu, în eventualitatea unei noi ofensive a Puterilor Centrale, care ar fi reclamat abandonarea Moldovei. Însă, din nefericire, așa cum a anticipat președintele Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu, deplasarea trupelor ruse către răsărit, în dezordine totală, a generat transferarea frământărilor și a instabilității din Moldova către Basarabia³.

În primele zile din 1918, șeful guvernului de la Iași, dovedind luciditate și realism, realiza că în starea respectivă a Basarabiei⁴ și a Ucrainei, rezistența armatei române între Siret și Prut nu va fi îndelungată. Mai mult, aceasta ar conduce la o capitulare cu repercusiuni majore, precum pierderea armamentului, detronarea regelui și formarea unui nou executiv la București, complet obedient față de germani. Chiar

---

Napoca, 2009, p. 250-282; Idem, *Regatul României între Aliți și Puterile Centrale la începutul anului 1918*, în „Anuarul Institutului de Istorie ‘A.D. Xenopol’”, tom XLVII, 2010, p.193- 204.

²Glenn E. Torrey, *România în Primul Război Mondial*, traducere de Dan Criste, Editura Meteor Publishing, București, 2014, p. 289.

³*Ibidem*.

⁴ A se vedea și Hadrian Gorun, *Romania-Allies Relationship During the First World War and the Treaty of Bucharest: French and Romanian Archives Perspectives*, în “European Scientific Journal”, vol. 16, No. 5/ 2020, p. 50-51.

dacă regele și guvernul român ar fi fost în măsură să părăsească țara și ar fi evitat captivitatea germană sau un posibil atentat din partea bolșevicilor, pus la cale de către social-democratul radicalizat Cristian Racovski, pacea generală ar fi găsit România dezarmată, în stare de nonbelligerantă, iar pe germani la București. Aliații se vedeau constrânși să aleagă între orice soluție care ar fi asigurat existența - fie și extrem de fragilă - a statului până la conferința generală de pace și o pretenție exagerată care ar fi condus, în mod fatal, la dezastrul complet, fără compensație pentru Aliați și fără vreo reparație pentru Regatul României. În acest sens, Brătianu solicita reprezentanților diplomați români (Victor Antonescu la Paris, Nicolae Mișu la Londra și Emil Lahovari la Roma) să îl informeze în legătură cu punctele de vedere ale guvernelor pe lângă care erau acreditați. În ipoteza fericită în care, contrar probabilităților, ar surveni o schimbare favorabilă, România nu va precupeți niciun efort pentru a continua lupta⁵.

Discutând cu ministrul României la Paris despre posibilitatea ca armata română să continue rezistența, Georges Clemenceau, președintele Consiliului de Miniștri și ministrul de război al Franței, a precizat că era just ca în acele momente curajul tuturor să servească scopului comun. În opinia sa, existau încă speranțe de ameliorare a situației din Rusia și ar fi deprimant ca România, în jurul căreia se efectua munca de refacere a moralului și a rezistenței ruse, să recurgă la defecțiune. Cabinetul francez îndemna direct la rezistență „*până la capăt și prin orice mijloace*”⁶.

Generalul Henri-Mathias Berthelot rămânea consecvent în opțiunea sa de a se opune oricărei păci separate: „*Desigur, noi cunoaștem dificultățile României, [...] dar nu ar trebui ca bunătatea noastră să antreneze o slăbiciune culpabilă și să permitem României să încheie o pace separată fără onoare și fără luptă, acordându-i concesie după concesie*”⁷. Astfel, la 3 ianuarie 1918, el a telegrafiat lui Clemenceau, accentuând ideea că Aliații erau datori să acționeze în mod concertat, înlăturând orice tendință către pace separată imediată: „*Consider că armata română [...] nu trebuie să lupte doar până la Prut, ci și în Basarabia și dincolo de Nistru [...]*”⁸. Retragerea s-ar fi efectuat doar în caz de necesitate. Această acțiune extremă depindea și de poziția pe care ar adopta-o finalmente Ucraina, stat pe care, inițial, Antanta a socotit potrivit să se sprijine.

Correspondența de la finele anului 1917 - începutul lui 1918, a generalului Henri-Mathias Berthelot cu Georges Clemenceau, reflecta dilemele factorilor decidenți militari francezi, dileme cauzate de starea extrem de îngrijorătoare a României. Mai mult, era subliniată lipsa materiilor prime pe teritoriul basarabean: „*Nu știu spre ce regiune să îndrept armata română atunci când va părăsi teritoriul național pentru a intra într-o Rusie în care domnește unanimitatea în ceea ce privește dorința de pace și în același timp dușmănoasă. Iar Basarabia nu dispune nici de cărbune, nici de petrol*

⁵Arhivele Ministerului Afacerilor Externe al României (în continuare, A.M.A.E.), Fond Paris, vol. 36, f. 106-107.

⁶*Ibidem*, f.110.

⁷Jean-Noël Grandhomme, Michel Roucaud, Thierry Sarmant, *La Roumanie dans la Grande Guerre et L'Effondrement de l'armée russe*, L'Harmattan, Paris, 2000, p. 347.

⁸Service Historique de l'Armée de Terre (în continuare, S.H.A.T.) , Série Conseil Supérieur de Guerre, Carton 4N40, telegrama nr. 1165, din 3 ianuarie 1918 a generalului Berthelot către ministrul de război.

[...]. Nu cred că românii vor accepta, după trecerea Prutului să continue retragerea în Rusia”⁹. Ulterior, comandantul misiunii franceze a procedat la demersuri pentru a remedia această problemă stringentă. În vederea garantării alimentării regulate a militarilor, Berthelot a propus crearea de stocuri de provizii în Basarabia¹⁰. De asemenea, a trimis la Kiev o delegație franceză care să intre în legătură cu autoritățile ucrainene pentru a ameliora aprovizionarea frontului românesc¹¹. Reconciliind convingerea personală, conform căreia situația României era fără speranță, cu ordinele imperative de preservare a frontului de est, venite din partea lui Clemenceau, Berthelot a recomandat ca Aliții să accepte armistițiul și să se folosească de el pentru a obține răgazul absolut necesar dezvoltării unui centru de rezistență în Rusia de sud¹².

Relațiile dintre cabinetul Brătianu și Consiliul comisarilor poporului de la Petrograd se deteriorau cu rapiditate. Președintele Consiliului de miniștri român a fost informat că Vladimir Ilici Lenin intenționa să dispună represalii împotriva românilor din Rusia, ca replică la măsurile adoptate de către autoritățile de la Iași contra maximaliștilor. Brătianu a insistat pe lângă Antanta să ofere instrucțiuni urgente ambasadiorilor săi în Rusia pentru a protesta față de acțiunile proiectate de Lenin și pentru a întreprinde tot ce le stătea în putință pentru a împiedica executarea lor. Ambasadorii aliați erau datori să arate șefului Consiliului comisarilor poporului că maximaliștii de pe teritoriul României fuseseră cei dintâi care se pretaseră la „crimele cele mai odioase” împotriva românilor. Pe de altă parte, măsurile întreprinse de către autoritățile române au vizat doar păstrarea liniștii și ordinii în țară, serios puse sub semnul întrebării de activitățile anarhice, de inspirație bolșevică. Însuși generalul Dmitri Șerbacev, comandantul forțelor ruse de pe frontul românesc, a recunoscut în scris că unii maximaliști agitatori au fost arestați de către el și că își asuma responsabilitatea pentru acest gest. Ținând cont de doleanța guvernului român, șeful diplomației franceze, Stephen Pichon l-a autorizat pe ambasadiorul său la Petrograd, Joseph Noulens să își coordoneze eforturile împreună cu colegii săi aliați pe lângă comisarii poporului și să prevină represaliile preconizate de Lenin. Ulterior, Noulens a transmis Quai d’Orsay-ului că ziarul *Pravda* a publicat o știre potrivit căreia liderul bolșevic a adresat un ultimatum guvernului de la Iași, prin care acesta din urmă era somat să dea explicații, în termen de 24 de ore, cu privire la așa-zise acte arbitrare săvârșite de autoritățile române asupra armatei ruse¹³. Gravitatea situației era evidentă întrucât de la Institutul Smolnii (Cartierul general al bolșevicilor-n. n.) s-ar fi dat ordin

---

⁹S.H.A.T., Conseil Supérieur de Guerre, Carton 4N 40, telegrama nr. 1023, din 8 decembrie 1917.

¹⁰În ceea ce privește intervențiile generalului Berthelot în chestiunea Basarabiei, care evidențiau poziția sa clară în favoarea României, a se vedea George Cipăianu, *Le Général Henri Mathias Berthelot et la Bassarabie*, în “Transylvanian Review”, V, nr. 4, 1996.

¹¹S.H.A.T., Conseil Supérieur de Guerre, Carton 4N 40, Analiza raportului nr. 24, din 30 noiembrie 1917 al generalului Berthelot, realizată la 27 decembrie 1917.

¹² Glenn E. Torrey, *Henri Mathias Berthelot, Soldier of France, Defender of Romania*, The Center for Romanian Studies, Iași, Oxford, Portland, 2001, p. 209-210.

¹³Archives du Ministère des Affaires Etrangères Français (în continuare, A.M.A.E.F.), Série Guerre 1914-1918, Sous- Série Roumanie, Dossier 358, f.81, f. 105 ; Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916- 1919)*, Editura Casei Școlarelor, București, p. 51.

trupelor ruse din România obediente față de guvernul bolșevic să procedeze la arestarea regelui Ferdinand¹⁴.

La 13 ianuarie 1918, guvernul sovietic l-a arestat pe Constantin Diamandi, ministrul României la Petrograd, împreună cu întregul personal al Legației române. Pretextul oficial al măsurii abuzive a fost lipsa de atenție pe care executivul român o manifesta față de sovietele de soldați și față de așa-numiții „șefi aleși” ai armatelor ruse. De asemenea, survenise un incident între trupele ruse și cele române. În fapt, guvernul bolșevic procedase la încălcarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional. Protestul unanim al tuturor reprezentanților diplomați ai Antantei în Rusia a determinat punerea în libertate a misiunii române, după trei zile de detenție.¹⁵ Conte Charles Auguste de Saint-Aulaire, ministrul Franței la Iași, a informat membrii guvernului român în legătură cu intervențiile și eforturile eficace ale ambasadorului francez la Petrograd depuse în scopul eliberării lui Constantin Diamandi. Prin intermediul ministrului francez la Iași, Brătianu a transmis mulțumiri călduroase atât lui Noulens cât și lui Stephen Pichon, ministrul de externe.¹⁶

Situația extrem de grea de pe front și raporturile foarte tensionate cu rușii bolșevizați transpăreau inclusiv din jurnalul generalului Berthelot. La 23 ianuarie 1918, militarul francez relatează: „De 3 zile, ei [rușii-n.n.] recurg la obstrucționări în Basarabia, opresc circulația trenurilor și interceptează complet aprovizionarea. În acest timp, ceea ce le rămâne din trupe pe front crapă de foame, dar îi acuză pe români că le rețin rațiile. Alaltăieri, au tras focuri de armă asupra batalionului românesc care asigură paza la Galați și lovituri de tun asupra orașului. Ieri la Iași i-au arestat pe românii care făceau parte din comisia interaliată de aprovizionare”.¹⁷ Totodată, comandantul francez vorbea despre oferte de pace pe care Germania le-a făcut Ucrainei, cea din urmă manifestând destulă receptivitate în acest sens. Putem afirma că îngrijorarea șefului Misiunii militare franceze cu privire la atitudinea de mai târziu a României era perfect legitimă¹⁸.

Miniștrii aliați se pronunțau pentru trimiterea unor unități militare sârbești din Rusia în Basarabia pentru a asigura protecția liniilor ferate și a securiza aprovizionările necesare românilor. În scopul ameliorării situației în ansamblu, cei patru miniștri de la Iași (reprezentând Franța, Marea Britanie, Statele Unite și Italia) mai propuneau ocuparea bazelor navale din Rusia, instituirea unui control asupra căilor ferate care legau respectivele baze și Rusia meridională, dar și între acestea și România. Apoi, în al treilea rând, se impunea trimiterea unor forțe aliate destul de puternice pentru materializarea celor de mai sus și pentru a constitui nucleul trupelor ruse favorabile încă Antantei.

¹⁴ A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D.358, f.81, 105, 152.

¹⁵ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 52; A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D. 349, f. 92, 95, 113, 127.

¹⁶ A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D.349, f. 149.

¹⁷ *General Henri Berthelot and Romania. Mémoires et correspondance 1916-1919*, edited by Glenn E. Torrey, Columbia University Press, New York, 1987, p. 147-148; George Cipăianu, *La răscruce: toamna anului 1917- primăvara lui 1918. Marea Britanie și încheierea de către România a unei păci separate*, Editura Cogito, Oradea, 1993, p. 66.

¹⁸ *General Henri Berthelot...*, p. 147-148.

Contextul defavorabil reclama o întrevvedere urgentă a lui Ion I.C. Brătianu cu miniștrii Antantei la Iași. Demnitarul român a afirmat că cele mai sumbre previziuni ale sale s-au adeverit, situația României devenind aproape de necontrolat. A insistat asupra deplinei izolări a țării sale, rezultată din întreruperea comunicațiilor pe liniile ferate. Izolarea va deveni definitivă după ce Ucraina avea să încheie pace cu Puterile Centrale. Brătianu s-a referit apoi la conflictul dintre trupele române și o parte a Armatei a VI-a ruse, care a bombardat Galații și la ultimatumul trimis guvernului român de Armata a IX-a rusă pentru a obține liberă trecere spre a se alătura trupelor bolșevice din Rusia. La cele expuse, se adăuga rezistența opusă forțelor române de către trupele maximaliste și o parte a populației basarabene, desigur aparținând minorităților ruse, ucrainene sau bulgare. Militarii români aveau misiunea de a ocupa drumurile în Basarabia. Merită amintită și arestarea membrilor români ai comisiei interaliat de aprovizionare cu sediul la Chișinău. Conchizând, Brătianu a declarat că era dator să atragă atenția în modul cel mai serios guvernelor aliate și reprezentanților lor asupra gravității stării de lucruri. Acțiunea interaliată a fost devansată de evenimente și de operațiunile germane, nefiind în măsură să ajute cu eficiență România, în condițiile anarhiei ruse¹⁹.

Întrunit încă din 4 decembrie 1917, la Chișinău, ca adunare cu atribuții legislative, sau parlament provizoriu, Sfatul Țării a proclamat Republica Federativă Democratică Moldovenească, la 15 decembrie. Era vorba de o structură autonomă, în cadrul unei Rusii federale²⁰. Consiliul director, instituție cu rol executiv, a dispus trimiterea unei delegații la Iași, la 21 decembrie 1917, solicitând autorităților române sprijin pentru reinstaurarea ordinii destrămate ca urmare a tulburărilor și actelor anarhice la care se dedau soldații revoluționari ruși. Situația de pe front era deosebit de alarmantă pentru România, pacea separată cu Puterile Centrale impunându-se tot mai imperios ca inevitabilă, în pofida puternicei și permanentei opoziții a Alianților (atât a guvernelor, cât și a legațiilor de la Iași). În atare împrejurări, oficialitățile române au respins inițial cererea Sfatului Țării. Însă, foarte curând, însăși existența noii republici de peste Prut a fost serios pusă sub semnul îndoielii²¹. Sfatul Țării a căutat susținere la Iași din partea reprezentanților puterilor aliate. Henri Berthelot a promis ajutor financiar, armamente și instructori francezi, cu scopul de a pune bazele unei armate moldovenești. Dar timpul era insuficient pentru îndeplinirea acestor deziderate. Sfatul Țării i-a cerut lui Șerbacev, în calitatea lui de comandant al forțelor militare ruse de pe frontul românesc, să trimită o divizie alcătuită din trupele pe care le avea la dispoziție. Generalul Berthelot și Constantin Prezan, șeful Statului Major al armatei române, au reușit să îl convingă pe Șerbacev ca această divizie să fie una românească, iar cei trei s-au întâlnit la 12 ianuarie pentru a pune la punct operațiunea²².

La 17 ianuarie 1918, trupele bolșevice au intrat în Chișinău, dispunând dizolvarea Sfatului Țării. Divizia 11 română de infanterie, comandată de generalul

---

¹⁹A.M.A.E.F. , Guerre, Roumanie, D.358, f. 221-222-223.

²⁰Glenn E. Torrey, *op. cit.* p. 290.

²¹Keith Hitchins, *România 1866-1947*, traducere din engleză de George Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 1994, p. 294-295.

²²Glenn E. Torrey, *România...*, p. 290-291.

Ernest Broșteanu²³, a reacționat izgonindu-i pe bolșevici din Chișinău, la 26 ianuarie și restabilind autoritatea Sfatului Țării. Declararea independenței Republicii Moldovenești față de Rusia, la 6 februarie, va reprezenta preludiul rezoluției de unire cu România, din 27 martie/ 9 aprilie 1918²⁴.

Ion I.C. Brătianu s-a adresat lui Victor Antonescu, la Paris, prezentând acțiunea militară a României în Basarabia drept o măsură de precauție, dictată de precaritatea situației și de starea de încercuire completă în care se găsea țara: „[...] *Am fost împinși [...] să ocupăm cu trupele noastre orașul Chișinău și partea din Basarabia în care urmează să constituim depozitele noastre de provizii. Atitudinea trupelor ruse, care împiedicau circulația trenurilor de aprovizionare, jefuiau orașe precum Cahul și Bălți și amenințau să devasteze complet țara, ne-a impus să procedăm la această acțiune*”²⁵. Beneficiind de consimțământul generalului Berthelot, guvernul român a purces la demersurile necesare efectuării operațiunii, cu toate că nu ignora nici riscurile și repercusiunile pe care acest act îndrăzneț le putea avea la Petrograd, Berlin și Viena²⁶. Din acel moment, armata română controla zona încadrată de triumphiul Dorohoi-Galați-Chișinău, ceea ce a condus la agravarea animozităților și la proliferarea atacurilor diferitelor formațiuni bolșevice²⁷.

Reacția Petrogradului nu s-a lăsat așteptată. La 26 ianuarie 1918, ca replică la intervenția armatei române în Basarabia, guvernul sovietic a decis, de îndată, ruperea unilaterală a relațiilor cu România. O radiogramă a lui Leon Troțki preciza că raporturile diplomatice ale Rusiei cu România erau rupte. Membrii Legației române aveau să fie expulzați pe drumul cel mai scurt. Tezaurul în aur al României, care se găsea la Moscova²⁸, încă din iulie 1917 (unde fusese transportat în virtutea unei înțelegeri între autoritățile regale și cele țariste) nu va mai putea fi obținut de „*oligarhia română*”. Consiliul comisarilor poporului își asuma întreaga responsabilitate pentru conservarea acestui fond, care va trebui restituit „*poporului român*”. Totodată, generalul Șcerbacev „*care a luat poziție contra revoluției, este declarat dușmanul poporului și pus în afara legii*”²⁹. Chiar și după ce Lenin a proiectat o ripostă militară punitivă la intervenția României în Basarabia, guvernele aliate refuzau cu obstinație să creadă (fie din rea voință, fie din ignoranță sau naivitate) că armata regală nu avea puterea și mijloacele necesare pentru a rezista în fața forțelor net superioare ale Puterilor Centrale³⁰.

La sfârșitul lui ianuarie 1918, Brătianu a anunțat pe reprezentanții diplomați români din capitalele Antantei că ciocnirile militare cu rușii de pe teritoriul românesc au cunoscut o agravare, din cauza ruperii relațiilor diplomatice cu Petrogradul. Era confirmată o reală stare de război, existentă deja *de facto* între cele două state. Trupele

²³ Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, Editura Humanitas, București, 1991, p. 284.

²⁴ Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 295.

²⁵ A.M.A.E.F., D. 358, f. 207.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ George Cipăianu, *op. cit.*, p. 68.

²⁸ A.M.A.E., Fond Paris, vol. 37, f.321.

²⁹ Constantin Kirilășcu, *op. cit.*, p. 52.

³⁰ Glenn E. Torrey, *The Years of Engagement, 1916-1918, in Romania and World War I: A collection of studies*, The Center for Romanian Studies, Iași, Oxford, Portland, 1999, p. 223.

ruse care bombardaseră Fălticeni și îi atacaseră pe români la Burdujeni și Dorohoi au fost dezarmate. Informații demne de încredere indicau că o armată rusă considerabilă, condusă de însuși comisarul sovietic al apărării, Nikolai Krîlenko, tocmai se concentra în Basarabia. Ca măsură de precauție, autoritățile militare române au dispus staționarea a 4 divizii în ținuturile de dincolo de Prut. Ele aveau misiunea de a curăța teritoriul românesc de toate elementele ostile, de a menține ordinea și de a garanta cursul normal al vieții cotidiene³¹. Era vorba despre diviziile 11 și 13 de infanterie și diviziile 1 și 2 de cavalerie.

Obiectivul primordial de politică externă al României, anume desăvârșirea unității naționale, îi irita pe liderii sovietici, care considerau că era just și în interesul clasei muncitoare să împiedice un guvern etichetat drept *imperialist* să subjuge, chipurile, noi teritorii și noi popoare. Comisarii poporului urmăreau să provoace izbucnirea unei revoluții proletare în România și să instaureze o republică bolșevică³². Șeful executivului român a solicitat, prin intermediul lui Victor Antonescu, la Paris și Nicolae Mișu, la Londra, manifestări de solidaritate ale Franței și Marii Britanii cu Regatul României, ținând să sublinieze că indispensabilele acțiuni îndreptate împotriva maximaliștilor au fost hotărâte de comun acord cu puterile aliate. În privința tezaurului confiscat de către puterea sovietică, el îl socotea garantat de către Antanta³³.

Cursul evenimentelor s-a precipitat. În 2 februarie 1918, șeful Statului Major, Constantin Prezan a primit din partea generalului August von Mackensen o notificare conform căreia, din pricina ruperii relațiilor României cu sovieticii și ca urmare a plecării forțelor ruse de pe frontul românesc, menținerea convenției de armistițiu între statul român și Puterile Centrale a devenit imposibilă. Comandantul armatelor germano-austriece a reclamat trimiterea unor delegați în vederea negocierilor, cu prilejul cărora era nevoie să se țină seama de starea actuală a respectivului front. Germania viza obținerea unei păci generale avantajoase pe frontul de est și concentrarea tuturor forțelor pentru repurtarea unei victorii decisive în Occident³⁴. Atitudinea germanilor a fost determinată de convingerea că Ucraina fie se va supune păcii sub dominație austriacă, fie se va expune anarhiei de inspirație maximalistă. Președintele Consiliului de miniștri de la Iași considera că în cele două ipoteze de mai sus, Nistrul și regiunea din vecinătate se vor transforma în front inamic³⁵.

Toate acestea se petreceau într-un moment în care pe teritoriul românesc se aflau 200.000 de soldați ruși potrivnici. Potrivit unor informații serioase și verosimile, erau pe punctul de a fi masate în Bucovina mai multe corpuri de armată ruse pentru a servi drept avangardă trupelor austriece. În același timp, o parte importantă a efectivelor românești luptau înspre Bălți și Bender, în Basarabia. Mai mult, în mod concomitent cu atacurile sovieticilor, românii se puteau aștepta și la o ofensivă din partea austro-

---

³¹ George Cipăianu, *op. cit.*, p. 68.

³² *1918 la români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român*, ediție de documente, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983 cf. G. Cipăianu, *op. cit.*, p.71-72.

³³ A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D.349, f. 177.

³⁴ Hadrian Gorun, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 52.

³⁵ A.M.A.E., Paris, vol. 37, telegrama trimisă de la Iași în 31 ianuarie 1918, semnată Brătianu; A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D. 358, f. 306.

germanilor, în pofida semnalelor anterioare contrare ale autorităților militare franceze. Pornind de la aceste considerente, Brătianu socotea de cuviință ca aliații occidentali, care au înțeles, din capul locului, interesul comun pe care îl prezenta lupta contra maximaliștilor și a căror politică executivul român a urmat-o cu loialitate, să nu aibă pretenții care să ducă la distrugerea completă a țării sale. În ciuda sentimentelor de solidaritate pe care Antanta le-a arătat României, cea dintâi nu a fost în măsură să intervină cu succes la Petrograd pentru ca guvernul sovietic să nu pună Regatul român în cea mai rea postură. Puterile aliate trebuiau să stabilească, din punctul de vedere al intereselor generale, dacă România plasată între frontul german și o Rusie inamică ar merita „*condamnată sinuciderii la care ar conduce o acțiune militară pe două fronturi*”³⁶. În lipsa oricărei posibilități de ajutor, o atare acțiune s-ar solda cu siguranță cu o capitulare a armatei și cu înlocuirea suveranului³⁷.

În 3 februarie, generalul comandant-șef al armatelor franceze, Ferdinand Foch a dat dispoziții generalului Berthelot să lase în sarcina României adoptarea măsurilor necesare asigurării securității și întreținerii armatelor sale pe teritoriul Basarabiei. Deciziile aveau să fie luate cu scopul de a îmbunătăți poziția militară a României, chiar cu riscul de a întâmpina noi dificultăți în relațiile cu maximaliștii. În această eventualitate, ocuparea Basarabiei va fi prezentată comisarilor poporului ca o acțiune de menținere a securității militare³⁸.

Conștiente de dramatismul situației, statele Antantei au luat în considerare o posibilă intervenție pentru a aplana conflictul între România și comisarii poporului de la Petrograd. Intervenția avea să se exercite cu tact și cu un sentiment de amicitie nedisimulată față de guvernul de la Iași. Ion I.C. Brătianu a remarcat, în mod just, că România era singura țară aliată cu care bolșevicii de la Petrograd rupseseră raporturilor diplomatice³⁹. În condițiile în care evenimentele riscau să se precipite și mai tare din pricina atitudinii amenințătoare a germanilor, miniștrii Antantei la Iași au sesizat primejdia și au sugerat să nu se piardă nicio clipă în demersurile de normalizare a relațiilor dintre Petrograd și Iași. În această privință, Aliații trebuiau să accentueze faptul că operațiunile armatei române în Basarabia nu a avut alt obiectiv decât de a dezarma, la cererea comandamentului militar rus, trupele maximaliste sau nemaximaliste care, în plină dezordine, devastau și masacrau totul în calea lor. Pe de altă parte, mai trebuia evidențiat că ocuparea provizorie a unei părți din Basarabia nu se traducea printr-un act de ostilitate la adresa noului regim de la Petrograd. Intervenția dincolo de Prut s-a produs la solicitarea autorităților basarabene și pentru a garanta aprovizionarea trupelor române și a celor ruse care încă mai erau dispuse să lupte.

De altfel, însuși guvernul român a declarat că decizia intervenției în Basarabia era de ordin exclusiv militar, iar reprezentanții diplomați aliați au dat asigurări că ea nu putea afecta în vreun fel autonomia provinciei. Factorii decizionali ai Antantei au căzut de acord că era important să se obțină urgent neutralitatea sau concursul maximaliștilor în cazul retragerii bruște a armatei române sau al plecării familiei regale

---

³⁶ A.M.A.E., Paris, vol. 37, telegrama trimisă de la Iași, în 31 ianuarie, semnată Brătianu.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Glenn E. Torrey, *op. cit.*, in *loc.cit.*, p. 225.

³⁹ A.M.A.E.F., Guerre, Roumanie, D. 358, f. 317.

și guvernului în Rusia. Agenții diplomatici aliați apreciau că o promisiune formală în acest sens, indiferent de valoarea sa practică, ar influența puternic hotărârile cabinetului de la Iași atunci când germanii ar profera noi amenințări⁴⁰.

Conform lui Glenn Torrey, a cărui judecată de valoare o împărtășim, Ion I.C. Brătianu a conștientizat importanța sporită a unei prezențe militare între Prut și Nistru ca „monedă de schimb” la tratativele de pace ulterioare războiului sau drept compensație, dacă obiectivele de război ale României nu se puteau îndeplini în Austro-Ungaria⁴¹. Mai târziu, în martie 1918, angajarea României în negocierile de pace cu Puterile Centrale, pătrunderea trupelor austro-germane în Rusia meridională și, cu deosebire, pretențiile Ucrainei asupra Basarabiei, au plasat Republica Moldovenească într-o postură primejdioasă. În atare împrejurări, aceasta din urmă s-a orientat către România, singurul stat care îi putea oferi protecție. Potrivit aceluiași istoric, rezoluția de unire de la finele lui martie a fost determinată mai ales de rațiuni pragmatice, iar ponderea voturilor exprimate în Sfatul Țării indica faptul că unirea cu România a fost mai degrabă una necesară decât ideală. Atitudinea ostilă față de România au fost întreținute îndeosebi de propaganda și agenții bolșevici⁴².

---

⁴⁰*Ibidem*, f. 323-324-325.

⁴¹Glenn E. Torrey, *România...*, p.291.

⁴²*Ibidem*, p. 299-300.